מראי מקומות- בכורות נ"א

א) **תנא חוץ מן השקלים ומעשר והראיון**- והעיר **התוס' חדשים** אהא דלא תנן כן במתני', וגם ליתא בגמ' דתנא ושייר. וביאר דבמתני' לא מיירי אלא במה שצריך להיות איזה שיעור כסף כמו דכתי' בקרא, וע"ז אמרי' דהכל יכול להיות שוה כסף חוץ משקלים. אבל במעשר וראיון אינו כן, דבמעשר יכול לחלל על פרוטה, ואי"צ לשום שויות כסף, רק שיש בה צורה. וגם הראיון אין בה שיעור מן התורה, וכתנן בריש פאה באלו דברים שאין להם שיעור.

ב) **כתב לכהן שהוא ליתן חמשה סלעים, חייב ליתן לו ובנו אינו פדוי**- הק' **הראשית בכורים**, כיון דסבר דע"י נתינתו יהי' בנו נפדה, א"כ למה לא הוי נתינה בטעות, וא"כ יהי' חייב הכהן להחזירה. והביא דבשלמא לפי שי' **הרמב"ם** דס"ל דהיכא דטעה בדין לא אמרי' דהקדש בטעות לא הוי הקדש, א"ש, די"ל דה"ה לענין נתינה לכהן, אבל לפי **הראב"ד** דס"ל דאף טעות כזה לא הוי הקדש, א"כ למה הוי נתינה לכהן. ותי' דכל מה דאמרי' דהקדש או הקנאה בטעות לא הוי הקדש או הקנאה, היינו משום דבעינן רצונו וגמירת דעתו להקנות או להקדיש, וכיון דהי' בטעות, אמרי' דאדעתא דהכי לא הקנה או הקדיש. אבל כאן, בפדיון הבן, לא הוי אלא ענין של נתינה בעלמא, דהוי כמו פריעת בעל חוב, והביא שכן מבואר **בקצות** (רמ"ג, ד') דלא בעינן דעת אחרת מקנה במתנות כהונה. וכיון שכן, גם לא שייך בזה ענין של נתינה בטעות, ושפיר חייב ליתן אל הכהן.

ג) **המפריש פדיון בנו ואבד, חייב באחריותו**- הנה, נח' האחרונים במי שזיכה לכהן ע"י אחר ואז נאבד, האם גם בכה"ג חייב האב באחריותו, או כיון דכבר זיכה לו ע"י אחר, יצא חובתו. ע' **במהרי"ט אלגאזי** (פ"ב, ג'), שהביא מה**מחנה אפרים** (זכי' ל"ג) שהביא מה**מהרש"ל** דס"ל דאם אין כהן בעיר יכול לזכות ע"י אחר. והק' עליו המחנ"א, דכיון דחייבתו התורה באחריותם עד שיבוא ליד כהן, א"כ הו"ל כמו בעל חוב, דאם אמר תנן מנה לפלוני, אף דאם רצה לחזור אינו יכול לחזור, דכבר זיכה השליח בעד המלוה, מ"מ עדיין חייב הלוה באחריותו, ולכן ה"ה כאן, ואם אין כהן בעיר אין תקנה לעשות הפדיון. וחולק עליו המהריט"א, וכ' דאין דומה לשאר בעל חוב, שהרי בעלמא אמרי' דמה שחייב באחריותו הוא משום דיכול המלוה לטעון מי נתן לך רשות לשלוח לי החוב ע"י זה, ולכן כל ששלחו בלא רשות באחריותו קיימי, משא"כ גבי פדיון הבן, דממון שאין לו תובעין הוא, וכל עוד שלא זיכה לו ע"י אחר אין לו זכיי' לכהן זה יותר מאחר, ולכן אין לו טענה לומר לא הי' רצוני שתשלח לי הפקדון ע"י שליח שלא ברשותי, כי אדרבה, זכות הוא לכהן שיזכה לו ע"י אחר כדי שיזכה בדבר שלא הי' לו זכות.

ד) **שנא' יהי' לך ופדה תפדה**- הק' **המהרי"ט אלגאזי** (ס"ז, ג', ד"ה דבהכי ניחא), למה לי קרא לזה, הרי לכאו' הו"ל כשאר חוב בעלמא, דודאי אין הלוה נפטר במה שהפריש המעות, אלא צריך ליתנם למלוה דוקא, וה"ה כאן, במה שהפריש המעות לכהן למה יהי' פטור, הרי עד שניתנם לכהן לכאו' אינו כלום. ותי' דלפי מש"כ שם דהוקש בכור אדם לבכור בהמה טמאה, וילפי' מהיקש אפי' לרבנן, דאפי' לרבנן דפדיון הבן נמי משעה שהפרישו הוי ממון כהן כשאר מתנות כהונה, א"כ סד"א דאינו חייב באחריותו כדין פדיון פטר חמור ומעשר שני, קמ"ל קרא דיהי' לך אך פדה תפדה שאינו פדוי עד שיבא ליד כהן. אולם כ' דמ"מ למדין מההיקש דכבר הוא ממון כהן משעת ההפרשה, רק דמ"מ חידש התורה דחייב הישראל באחריותה כל זמן שלא בא ליד כהן בפועל.

ה) **יצאו שטרות שאע"פ שמטלטלין אין גופן ממון**- הק' ה**מהרי"ט אלגאזי** (פ"א, ב'), לשי' הראשונים דס"ל דאין מכירת שטרות מהני מן התורה, א"כ אפי' בלא קרא לא הי' שייך לפדות ע"י שטר, וא"כ למה צריך קרא למעוטי שטרות מפדיון הבן. והביא דה**ר"ן** הק' כן לענין הא דנתמעטו שטרות מאונאה,

למה צריך קרא, הא אין שייך למוכרם מן התורה, וממילא לא שייך בהו אונאה. ותי׳ דאה"נ, באמת אי"צ קרא, אלא דהקרא בא בעיקר למעט עבדים וקרקעות, ואמרו חז"ל גם הא דשטרות, כיון דאין בכלל דיני אונאה אלא דבר המטלטל וגופו ממון, וא"כ אין שטרות בכלל אונאה, אף מדרבנן דנמכרים. וזה א"ש גם בפדיון הבן למ"ד דלמדין כלל ופרט וכלל, די"ל דעיקר הדרשה הוא לעבדים ושטרות, וכנ"ל. אבל למ"ד דלמדין ריבוי ומיעוטי, ולדעתו אין דורשין אלא למעט שטרות, א"כ שוב לא שייך תי׳ זה, וא"כ הדרה קו׳ לדוכתי׳. ותי׳ המהריט"א ע"פ דברי **הרמב"ן**, דתי׳ לענין אונאה דמיירי דכבר גבה החוב, דאז כ"ע מודו דמהני מן התורה, ואינו יכול לחזור בו, וע"ז אמרה תורה דמ"מ לית בי׳ אונאה. וא"כ, י"ל דה"ה הכא, אע"ג דאינו יכול למכור שטרות מן התורה, אולם מ"מ אם מכר לו השטר וגבה בו הכהן, לא אמרי׳ דעכשיו בנו פדוי, אלא דכיון דמעיקרא נתן לו אבי הבן רק שטר בעלמא, אין בנו פדוי בזה. וע"ע שם מה שהק׳ ע"ז.

ו) **ולא בהקדשות, פשיטא, לאו דידי׳ נינהו**- כ׳ **המים קדושים**, ולפי שי׳ ר׳ יוסי הגלילי, דס"ל דקדשים קלים ממון בעלים הם ושפיר הוי דידי׳, י"ל דאה"נ, שפיר יכול לפדות בנו בקק"ל, ומתני׳ לאו אליבא דריה"ג היא.

ז) **דבר תורה בנו פדוי לכשיתן**- כ׳ ה**קצות** (ק"צ, ו׳) דמשמע מזה דרק לכשיתן בנו פדוי מן התורה, אבל קודם שיתן אף מן התורה אינו פדוי, והוכיח מזה דשטר חוב שלו אינו ככסף (ונפק"מ שלא יועיל לענין קידושין). אולם כ׳ לדחות דאולי באמת הוי ככסף לענין שאר דברים, אבל לענין פדיון הבן הא איכא גזה"כ דלא מהני, דהא אין גופו ממון. והביא שכ"כ ה**רשב"א בקידושין** (ה.), דלא מהני שטר שלו כמו כסף, וגם הביא ראי׳ מהגמ׳ כאן. אולם ע׳ **בט"ז** (יו"ד ש"ה, ג׳), דכ׳ "דמן התורה פדוי במה שמחייב עצמו בשטר לכהן בשביל הפדיון, אלא דחכמים אמרו וכו׳", ומשמע מדבריו דמן התורה אף קודם שיתן הה׳ סלעים דבנו פדוי.

ח) **נתנו לעשרה כהנים בב"א, יצא**- ע׳ ב**פתחי תשובה** (יו"ד ש"ה, י׳) שהביא שנח׳ האחרונים אם דין זה הוא דוקא בדיעבד או אף לכתחלה, דה**חכמת אדם** ס"ל דאף דלשון הגמ׳ וה**מחבר** משמע רק בדיעבד, אבל לאו דוקא, ואף לכתחלה מותר לעשות כן. אבל הביא מה**שו"ת חת"ס** דכ׳ דכל שנתנו בו התורה שיעור, אם מחלקו הוי חצי שיעור, ואף דבדיעבד אם מצרפו יוצא, מ"מ מצוה מן המובחר ליתן הכל בב"א, וע"ש בפ"ת מש"כ להק׳ עליו.

ט) **נתנו לעשרה כהנים בב"א יצא**- פ**רש"י**, שהניח לפני כולן והלך לו. וע׳ ב**אור גדול** (על משניות) דהוכיח מזה דאף אם נותן לכהן בעל כרחו מהני, וכדעת ה**קצות** (רמ"ג), אולם ע"ש מש"כ לדחות הראי׳. וע"ע שם בהגה"ה דכ׳ לפרש להיפוך, דבאמת פדיון הבן לא מהני בע"כ, דאף אם לגבי הפריעת חוב מועיל בע"כ, מ"מ לא זכה בי׳ הכהן בע"כ, וא"כ לא קיים בזה מצות פדיון הבן.

י) **נתנו לעשרה כהנים בב"א יצא, בזה אחר זה יצא**- כ׳ ה**רמב"ם** (בכורים י"א, ז׳), "נתן חמש סלעים לעשרה כהנים בין בב"א בין בזאח"ז יצא". ומבואר מדבריו דאף אם הוי ציור א׳, דהיינו דנותן לי׳ כהנים בזה אחר זה, יצא. אולם מדברי **רש"י** לפי גירסת ה**צאן קדשים** לא משמע כן, דלפי דבריו כ׳ רש"י דבזה אחר זה היינו לכהן אחד, ומשמע אחד דוקא, אבל לעשרה כהנים בזה אחר זה לא מהני. ולכאו׳ יש לעי׳, אם מהני לי׳ כהנים, נמצא דאין הקפדה ליתן לכהן א׳ דוקא, וגם מהני בזה אחר זה, נמצא דאין צריך להיות כל הפדיון בב"א, א"כ מהכ"ת לומר דהיכא שיש ב׳ החסרונות דמצטרפים לפסול הפדיון. וביאר ה**אור גדול** (על משניות) דרש"י בא ליישב קו׳ **תוס׳** (מח:), דהעיר דהא כתי׳ חמש ולא חצי חמש, וא"כ איך יתן לי׳ כהנים, וע"ש מש"כ תוס׳. אבל רש"י בא לומר דהעיקר שיחול כל הפדיון בב"א, והיינו משום דאם נותנים לי׳ כהנים בב"א, אז ודאי נגמר כל הפדיון מיד, ואם נותן לכהן א׳ בזה אחר זה, א"כ הו"ל כולו פקדון אצלו עד שיתן לו האב כל החמש סלעים, ואז חל כולו בב"א. אבל כל זה בכהן א׳, דאם אינו מתרצה

בעת ההשלמה לפדיון יהי׳ חייב להחזיר המעות, אבל בי׳ כהנים, אז כ״א יכול לומר דאינו מתרצה עד שיתן לו השאר, וא״כ לאחר שנתן כל הה׳ שקלים, לא גמר הפדיון בב״א, שהרי הי׳ צריך להיות כל חלק שנתן לכל כהן בתורת פדיון, וא״כ נמצא דהוי חסרון של חמש ולא חצי חמש [כ״נ בכוונתו].